

GENÇLİK VE ATATÜRKÇÜLÜK

Prof. Dr. Utkan KOCATÜRK^x

İlkelerine bağlı, çalışkan ve vatansever bir gençlik, Atatürk'ün ideali idi. O, "Gençler! Benim gelecekteki emellerimi gerçekleştirmeyi üstlenen gençler! Bir gün bu memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe barıkacağımdan dolayı çok memnun ve mesudum" derken, Türk gençliğine olan sarsılmaz güvenini dile getiriyordu.

Bu bakımdan gençlerimiz Atatürk'ü gerçek anlamıyla kavramalı, onun istediği, ona layık evlâtlar olmaya çalışmalıdır. Esasen kendisi: "Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız, kâfidir" demişti. Bu sebeple gençler için Atatürk'ü tanımak; ancak, onun fikirlerini, düşüncelerini ve duygularını gerçekten iyi bilmek ve bunları benimsemekle mümkündür.

Atatürk'ün asker olarak, devlet ve siyaset adamı olarak ve gerekse devrimci olarak kişiliği ve neler yaptığı canlı eserleriyle herkesin malûmudur. Önemli olan taraf, bütün bu başarılarla esas teşkil eden fikir ve düşünce adamı Atatürk'ün tek kelime ile gerçek Atatürkçülüğün ne olduğudur.

Atatürk'ün askerliği, devlet kuruculuğu, inkılâpçılığı yanında en belirgin niteliklerinden biri de fikir adamı hüviyeti taşıması idi. O, bütün icraatında fikir ve hareketi kişiliğinde birleştirmiş bir lider idi. Düşüncelerinin özünü oluşturan Atatürkçülük, Türk milletinin ileri bir toplum olarak en kısa sürede çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini, milletler ailesinin bağımsız ve eşit bir üyesi olarak demokratik ve lâik kurallar içinde huzur ve refah içinde yaşamasını amaçlayan, ilkeleri ve felsefesi Atatürk tarafından tesbit edilmiş bir düşünce sistemidir.

(x)Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı

Atatürkçülük adını verdiğimiz bu düşünce sisteminin en belirgin özelliği aklın ve bilimin ışığında gelişmeye açık bir yön göstermesidir. Atatürk ilkelerini doğma halinden kurtaran, dogmatizm'den uzaklaştıran yönü, işte bu noktada düğümlemektedir. Nitekim kendisinin şu sözleri Atatürkçü düşünce sisteminin bu özelliğini bütün açıklığı ile vurgulamaktadır: "Ben manevî miras olarak hiçbir nass, hiçbir dogma, hiçbir donmuş kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım ilim ve akıldır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar". İşte Büyük Kurtarıcının, Atatürkçü düşünce sisteminin esasını belirleyen ölmez sözleri...

Görülüyor ki Atatürkçülük her türlü dogmatik unsurdan sıyrılmış akılcı bir dünya görüşünü simgelemektedir. Memleket gerçeklerinden kaynaklanan, problemler karşısında aklın ve ilmin rehberliğini kabul eden bu gerçekçi görüş, bugünün olduğu kadar yarının da gereklerine cevap verdiği, kendisini daima yenileyen çağdaş bir görüşü simgelediği içindir ki, zamanın seyri içinde her kuşağın kaçınılmaz hayat felsefesi, vazgeçilmez yaşam tarzı olarak değerini daima koruyacaktır. İşte Atatürkçü düşünce sisteminin Türk milleti için önemi ve değeri bu noktada düğümlemektedir.

Atatürkçü görüşte, Atatürk ilke ve inkılâpları, çağdaş, lâik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ne ruh veren, Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine en kısa zamanda ulaştırabilmeyi amaçlayan, aklın ve mantığın çizdiği yollardır. Dünyanın bugünkü şartları içinde uygarlığın gereklerine ayak uyduramayan bir milletin ilerlemesine imkân yoktur. Bu bakımdan Atatürkçülüğün amacı tek kelime ile çağdaşlaşma'dır, hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde çağın gereklerine ayak uydurmadır.

O halde Türk İnkılâbı'nın esası nedir? Atatürk nasıl bir toplum mirası devr aldı? Türk toplumunda neyi ve nasıl başardı? Bu soruların cevaplarını araştırabiliriz:

Kurtuluş Savaşı esnasında ve özellikle Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasını izleyen yıllarda, Atatürk'ün hemen bütün konuşmalarında "uygarlık ve çağdaşlaşma" kavramları üzerinde önemle ve ısrarla durduğu görülür. Daha 1919'da, Erzurum Kongresi'nde alınan kararların bir maddesinde: "Milletimiz insanî ve asrî gayeleri tebcil eder" deniliyordu. Bu ifade de Atatürk inkılâplarının ilk kıvılcımlarını sezmemek mümkün değildir.

Kurtuluş Savaşı'nı takiben, toplumumuzu ve sosyal bünyemizi tasvir eden bir tablo çizmek gerekirse, bunun pek de iç açıcı olmadığı görülür. Ama bütün bu güçlüklerle rağmen, çağdaş bir toplum yaratmakta Atatürk'ün nasıl çırpındığı, nasıl olağanüstü bir gayret sarfettiği hepimizin malûmudur.

Atatürk çağdaşlaşma hareketini başlattığı, büyük inkılâplarına giriştiği zaman Türk toplumu asırların ihmali olarak batıdan çok gerideydi. 1925'lerde yaptığı bir konuşmada bunu, kendisi de söyler: "Birbirimizi aldatmayalım! Medenî dünya çok ilerdedir. Buna yetişmek ve o medeniyet dairesine dahil olmak mecburiyetindeyiz!" der. Gerçekten, o yıllarda batı medeniyeti ile aramızdaki mesafe büyüktü.

Memleket baştan nihayete kadar bakımsız ve harabe idi. Ulaşım imkânları, yol ve vasıta son derece kısıtlı idi. Özellikle iktisadî hayatımız çağdaş ölçülerden çok uzaktı. Ölüm kalım savaşından çıkmış, malî kapitülasyonları henüz üzerinden atmış bir memlekette ekonomi millî bir hamleye muhtaçtı.

Hukuk düzenimiz şeriat esaslarına, Mecelle'ye dayanıyordu. Oysaki günün gereklerine uygun lâik bir hukuk düzeni getirmek, bu amaçla yeni kanunlar yapmak ve uygulamak gerekiyordu.

Yine bu yıllarda eğitimimiz, kültür hayatımız esaslı bir inkılâba ihtiyaç gösteriyordu. Geniş kitle okuldan, eğitimden nasibini almamıştı Okuma yazma bilenlerimiz yok denecek kadar azdı. Genç kuşakları asrın gereklerine göre yetiştirebilmek için ilmin ve teknolojinin ışığında lâik ve millî bir eğitim sistemine ihtiyaç vardı.

Çağdaş Türk biliminin temellerini atacak olan üniversitemiz -o zamanki ismiyle Darülfünun- batılı anlamda esaslı bir reforma gerek gösteriyordu. Darülfünunu doğulu renginden kurtararak modernleştirmek, ona millî ve batılı üniversite niteliği kazandırmak, Türk İnkılâbı yönünden hayatî önem taşıyordu.

Bir diğer sosyal problem, Türk kadını -asırlar süren bir ihmalin sonucu olarak- toplum hayatının dışında bırakılmıştı. Kadın siyasî hakları şöyle dursun, sosyal ve hukuksal haklarından da mahrumdu. Oysaki uygarlık yolunda, yükselme adımlarının kadın ve erkek her iki cins tarafından beraber atılması, birlikte yol alınması gerekiyordu.

İşte bütün bu eksiklere, bütün bu güçlüklerle rağmen Atatürk görmüş ve sezmiştir ki uygarlık savaşında her şeyden önce esas ve önemli olan, çağdaşlaşmayı önleyici düzeni ortadan kaldırmak, yerine, insanca yaşamın yollarını açan lâik ve demokratik bir toplum düzeni kurmaktır. Bu ise zihniyet değişikliğini gerektirir. Bu bakımdan Atatürk devrinde Türk toplumunun çeşitli kurum ve kuruluşlarında yapılan her inkılâp, temelde, düşüncelerde yapılan inkılâba dayanmaktadır. Atatürk İnkılâbı, aslında bir "düşünce inkılâbı", bir "zihniyet inkılâbı"dır. Topluma hâkim olan fikirlerin, görüşlerin ve davranışların dogmalardan kurtularak akıl ve mantık çizgisinde yön değiştirme inkılâbıdır.

Türkiye'yi çağdaş uygarlık seviyesine en kısa zamanda ulaştırmayı amaçlayan Atatürk inkılâplarının, kendisinden evvel yapılmış inkılâp hareketlerinden

farkı, bunların lâik bir temel üzerine oturtulmuş olmasıdır. Tanzimattan, hatta daha gerilerden Atatürk dönemine kadar uzanan yenileşme çabaları, unutulmamalıdır ki teokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde düşünülüyor, bu düzenle bağlantılı olarak gerçekleştirilmeye çalışılıyordu. Atatürk İnkılâpları ise kendisine ortam ve temel olarak düşünce hürriyetini, lâik toplum düzenini ve bu düzenin gerekliliğini kabul etmekle, kendisinden evvelki inkılâp hareketlerinden temelde ayrılır. Size bir misal : Osmanlı devrinde 17. yüzyıldan itibaren yeniliklere tamamen kendisini kapayan medreseler düzeltilenememiş, çağın içaplarına uydurulamamış ancak çare olarak onun dışında müsbet ilim veren kurumlar oluşturulmaya çalışılmıştı. Harbiye, mülkiye, tıbbiye de böyle kuruldu. Halbuki Atatürk İnkılâbının ayrılmaz bir parçası olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler ortadan kaldırılarak doğrudan doğruya lâik ve millî eğitim esasına dayanan Cumhuriyet okulları açıldı.

Kadın hakları adını verdiğimiz büyük inkılâbın başarılmasında da, teokratik devlet düzeninden lâik devlet düzenine geçiş ve bu düzenin hususiyetlerini benimseme başlıca etken oldu. Türk kadın hakları, ülkemizde kadının nüfus sayımında toplama dahil edilmediği, yolda erkeğin arkasında yürüdüğü, aile hayatında haremlik ve selâmlığın hüküm sürdüğü, kadın gözlerinin peçe ile dış âlemden uzaklaştırıldığı bir toplum mirasında ancak lâik devlet düzeni sayesinde gerçekleştirildi. Çünkü çağdaş hukuk devleti kurmanın baş şartı, toplum içinde erkeğe olduğu gibi kadına da sosyal, kültürel ve siyasal haklarını tanımak, bu haklara saygı göstermek idi. Zira lâik ve demokratik toplumlarda, teokratik toplumların aksine insan kavramını kadın ve erkek birlikte oluşturmakta, bu kavrama her iki cins birlikte anlam kazandırmakta idi. Bu bakımdan Türk kadın hakları, uygar dünya önünde Türk İnkılâbı'nı simgeleyen, Atatürk İnkılâbı'nın insan unsuruna verdiği değeri

belirleyen büyük çağdaş atılımlardır.

Keza Türk çağdaşlaşma hareketinin itici gücünü oluşturan Atatürk inkılâplarını, daha evvelki inkılâp hareketlerinden ayıran ikinci bir husus, bu inkılâplar mütereddit atılımlarla başlatılmış, seyirleri tesadüfe bırakılmış inkılâplar değildir; aksine Atatürk inkılâpları inançla, kesin kararlılıkla başlatılmış, zamanın seyri içinde Cumhuriyet kuşaklarının kalbinde ve kafasında bilinçlenmiş, sosyal bünyemizde kökleşmiş büyük ve şuurlu inkılâplardır. Meselâ 1929'da gerçekleştirilen Harf inkılâbını alınız. Atatürk'e süre teklif ettikleri zaman bu iş ya üç ayda olur ya hiç olmaz, demişti. Ve dediğini yaptı. Harf inkılâbı 3 ay gibi kısa bir zamanda başarıldı. Ve bu inkılâp bugün Atatürk inkılâbını simgeleyen, Türkiye'ye çağ atlatan bir hareket olarak tarihte yerini aldı.

Kadın haklarını alınız : Türk kadını hiç te lâyıık olmadığı harem kafeslerinden, bugün bilim kürsüsüne, hâkim kürsüsüne, parlamento kürsüsüne yükselmişse bunu hiç şüphesiz Türk inkılâbının kesin kararlılığına ve tutumuna borçludur. Bütün bu haklar, dahi Adam Atatürk'ün şaşmaz sağduyusu, sarsılmaz çelik iradesiyle gerçekleşmiş mukaddes haklardır.

Atatürk yaratıcı, yapıcısı olduğu "Türk İnkılâbı"-nı ifade ederken: "Bu inkılâp, yüksek bir insanî ülkü ile birleşmiş vatanseverlik eseridir" diyordu. Gerçekten "Ne mutlu Türküm diyene!" vecizesiyle kalblere millî, iman perçinleyen Atatürk, aynı zamanda insanlık idealinin ve insan sevgisinin de sembolü idi. Yabancıların, "Düşmanlarınız kimlerdir?" sorusuna, "Biz kimsenin düşmanı değiliz; yalnız insanlığın düşmanı olanlara düşmanız!" cevabını veriyordu. İşte bu insancıl yönü iledir ki tamamen millî nitelik taşıyan "Atatürk inkılâbı" aynı zamanda bütün insanlığın hayranlığını da üzerinde toplamaktadır.

Atatürk'ün insanlık değerlerine içten ve büyük saygısı vardı. O, bütün insanlığı asırlar boyu övdüğü ve övündüğü meziyetleri üstün kişiliğinde toplamıştı. Hayatı boyunca gösterdiği davranışlar bu meziyetleri sergiliyordu. Şöyleki :

- Muzaffer Başkomutan olarak İzmir'e girdiği gün, önüne serilen düşman bayrağını : "Bayrak bir milletin bağımsızlık alâmetidir; düşmanında olsa saygı göstermek gerekir!" diyerek, onu yerden kaldırtan,

- Bir milleti hürriyet ve bağımsızlığa kavuşturan büyük eserinin haşmeti karşısında memleketin büyük sanatkârları, şairleri, tiyatro sanatçıları elini öpmek istedikleri zaman : "Sanatkâr el öpmez; sanatkârın eli öpülür!" cevabını veren,

- Çanakkale'de kendisine karşı savaşırken bir kolunu kaybeden ünlü Fransız Generali Gouraud'ya, yıllar sonra Ankara'da karşılaştıkları zaman -General'in boş kolunu işaret ederek : "Türk topraklarında yatan şerefli kolunuz, memleketlerimiz arasında son derece kıymetli bir bağıdır!" diyen,

- Çanakkale şehitleri törenine konuşma yapmak üzere giden bir bakanına, harpte ölen diğer millet askerleri için de : "Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız; huzur içinde uyuyunuz!" diye not yazdıran,

- Mısır Büyükelçisine bir sabah, Çankaya sırtlarından doğmakta olan güneşi göstererek : "Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Şu anda günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve hürriyetine kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Bu milletler bütün güçlülere, bütün engellere rağmen mânileri yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerini milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve işbirliği çağı alacaktır!"

diyen Büyük Atatürk, gerçekten insan sevgisinin ve insanlık idealinin kolay erişilemeyecek bir örneği idi. Bu davranışlar belki de insanlık tarihinde eşi olmayan şeylerdi ve O'nun büyüklüğünü, onun genişliğini, onun engin hoşgörüsünü simgeliyordu.

"Yurtta barış, cihanda barış" için çalışmak, Atatürk için dünyamızda yaşayan bütün insanları birbirine daha çok yaklaştırmak, daha çok sevdirmek yolundaki çabaların bir parçası idi. O, "İnsan herşeyden evvel mensup olduğu milletin varlığı ve mutluluğu için çalışmalı; fakat başka milletlerin de huzur ve refahını düşünmelidir!" derken, bu çabasını dile getiriyordu.

Atatürk'e göre "Dünya milletlerinin mutluluğuna çalışmak, diğer bir yoldan kendi huzur ve mutluluğunu temine çalışmak, demektir. Çünkü dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdu" İşte Atatürk'ün "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesinin kökleri böyle insancıl bir düşünceden, böyle insancıl bir idealden kaynaklanıyordu.

Atatürk'e göre milletleri idare edenlerin vazifesi, hayatı mutlu kılmak hususunda milletlerine yol göstermektir. Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar mutsuzdu. Hayatta mutluluk, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı ve huzuru için çalışmakla mümkündür. Hatta bir devlet adamı böyle hareket ederken : "Benden sonra gelecekler, acaba böyle bir ruhla çalıştığımı fark edecekler mi?" diye bile düşünmemeliydi.

Karşılık beklemezsiniz, insanlığın mutluluğuna hizmet edebilecek adam yetiştirmenin, en büyük zevk olduğunu söylüyor ve şöyle diyordu : "Bahçesinde çiçek yetiştiren insan, bu çiçekten birşey bekler mi? Adam yetiştiren insan da çiçek yetiştirendeki hislerle hareket etmelidir. Ancak bu tarzda düşünen ve çalışan adam-

lardır ki memleketlerine, milletlerine ve bunların geleceğine faydalı olabilirler".

Atatürk'e göre milletler arasında düşmanlıkların yerini akrabalık bilinci almalı idi. Kıtalar ve milletler arasında ırkçı ve şoven yaklaşımlar, yerini bütün insanlığın paylaştığı bazı ortak değerlere terk etmeli idi. Çünkü O, insanlığın hepsini bir vücut ve her milleti bunun bir organı sayıyordu. Bütün milletlerin çağdaş uygarlık düzeyinde birleşmesi, bu ortak uygarlığa dahil olması Atatürk'ün en samimî arzusu idi. Dünya vatandaşları kıskançlık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmeli, insanlığın bütününün refahı açlık ve baskının yerini almalıydı.

Milletler, bağımsızlıklarını, millî niteliklerini, millî kültürlerini kaybetmeksizin, her türlü emperyalist görüşün dışında, insanlığın ortak değerlerinde birleşmeli idi. Bu ortaklaşa değerlerin kıtaları birbirine yaklaştırması lâzımdı. Çünkü insanlığın yükselmesi, insanlık idealininin gerçekleşmesi, bu şuurun ayakta tutulmasına bağlı idi. İşte Atatürk bu görüş ve düşünceleriyle, bu yönüyle de insanlık tarihi önünde aşılamayacak bir büyüklüğü temsil etmektedir.

Şu hususu bir kere daha belirtmek gerekir ki, Atatürkçülük, tarih zinciri içinde gelip geçmiş bir olay değil, aksine, yeniliklere açık çağdaş niteliğiyle bir süreklilik, bir devamlılıktır. Bir diğer ifade ile "Atatürkçülük, Atatürk İnkılâbı" yakın tarihimiz içinde yeni bir çağ başlatan bir rönesans hareketidir ve etkileri ebediyen devam edecektir.

Bu bakımdan Atatürkçü düşünce ile yetişen, bu düşünce sistemi ile özümlenen Cumhuriyet kuşakları, gerçek Atatürkçüler bugün olduğu gibi yarın da Atatürk'ün gösterdiği yolda, O'nun hedefleri doğrultusunda sarsılmaz bir imanla yürümekte devam edeceklerdir. Çünkü uygarlık yolu bunu gerektirmektedir; çünkü insanlık yolu buradan geçmektedir.